

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

สังคมศึกษา (social studies) เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับสังคม ที่มุ่งเตรียมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี ไปสู่สังคม ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และค่านิยมที่พึงประสงค์ เป็นไปตามบริบทของสังคมที่ผู้เรียนนั้นเป็นพลเมือง โดยเน้นการเป็นพลเมืองที่สามารถแก้ปัญหา ตัดสินใจ และมีกระบวนการคิดที่ถูกต้อง ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกของชุมชน ประเทศ และโลก และที่สำคัญต้องแสดงบทบาทหรือปฏิบัติตนในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคมอีกด้วย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้ระบุเป้าหมายของสาระดังกล่าวไว้ว่า

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก

ครูสังคมศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับสังคมในบริบทที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ ซึ่งมีทั้งผู้คนและสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย การเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมจะต้องใช้เนื้อหาสาระที่เป็นองค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่นำเนื้อหาจากสาขาวิชาสังคมศาสตร์ เป็นพื้นฐานสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ความรู้ในวิชาสังคมศึกษาจึงมีลักษณะเฉพาะ คือ ได้มาจากความรู้ที่คัดสรรจากความรู้ในสาขาสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ประชากรศาสตร์ รวมทั้งสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เห็นว่าเหมาะสม

ดังนั้น สังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่มีลักษณะเป็นการบูรณาการแบบสหวิทยาการ (interdisciplinary integration) โดยบูรณาการความรู้จากหลาย ๆ วิชาในกลุ่มสังคมศาสตร์ รวมทั้งกลุ่มวิชามนุษยศาสตร์บางส่วน เพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนและวิถีชีวิตของนักเรียนใน

โรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดไว้ 5 สาระ คือ

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

เนื่องจากเนื้อหาของวิชาสังคมศึกษามีลักษณะเป็นสหวิทยาการโดยนำวิทยาการจากแขนง วิทยาการต่าง ๆ ในสาขาสังคมศาสตร์มาบูรณาการเข้าด้วยกัน วิทยาการในสาขาสังคมศาสตร์มีความเป็น พลวัตหรือเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ข้อมูลและสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ตลอดจนมี ข้อมูลและสารสนเทศที่ทันสมัยออกมาเป็นระยะ ครูสังคมศึกษาที่มีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน จึงจำเป็นต้องนำข้อมูลหรือสารสนเทศร่วมสมัยมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอยู่เสมอ เพื่อให้ การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นไปอย่างมีคุณภาพและ มีความทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว

สาระร่วมสมัยที่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา มีอยู่หลายสาระด้วยกัน เช่น ครอบครัวศึกษา สตรีศึกษา ผู้สูงอายุศึกษา พลโลกศึกษา พหุวัฒนธรรมศึกษา สันติศึกษา รวมทั้ง สาระร่วมสมัยเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ทางกายภาพ เช่น แผ่นดินไหว สึนามิ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) เป็นต้น

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเสนอการจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา เพื่อให้ครู สังคมศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระใหม่ ๆ ทางสังคมศาสตร์ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ใน การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้อย่างเป็นระบบและ ทันกับความก้าวหน้าทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์ โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของสาระ ร่วมสมัยต่าง ๆ ตลอดจนเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งกิจกรรม ภายในห้องเรียนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ในการเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา นั้น ผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มเพื่อสอบถามความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา โดยเฉพาะครูสังคมศึกษาใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 และเขต 2 เกี่ยวกับ ความต้องการและความเหมาะสมของเนื้อหาสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษาที่จะนำไปจัดการเรียน

การสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นลำดับแรก แล้วจึงนำข้อมูลจากการสนทนามาสังเคราะห์ และจัดทำเป็นชุดฝึกอบรมทางไกล เพื่อเป็นแนวทางให้ครูสังคมศึกษาสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาด้วยชุดฝึกอบรมทางไกล เป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ผ่านสื่อประสมซึ่งประกอบด้วย สื่อหลัก คือ ประมวลสาระและแนวการศึกษา และสื่อเสริม คือ สื่อปฏิสัมพันธ์ โดยผู้ใช้ชุดฝึกอบรมสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อหลักเป็นส่วนใหญ่ และเพิ่มเติมความรู้ ความเข้าใจจากสื่อเสริมอีกทางหนึ่ง ชุดฝึกอบรมทางไกลนี้ต่างจากชุดฝึกอบรมแบบปกติที่ผู้เข้ารับการอบรมและผู้อบรมต้องใช้เวลาร่วมกันเพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ในสถานที่ที่กำหนดและต้องจำกัดจำนวนผู้เข้าอบรม ตลอดจนต้องสิ้นเปลืองทรัพยากรและใช้เวลามากไม่ทันต่อเหตุการณ์ แต่หากใช้วิธีการฝึกอบรมทางไกลจะช่วยพัฒนาบุคลากรได้จำนวนมาก ไม่จำกัดสถานที่ และยังใช้ระยะเวลาสั้นในการอบรมอีกด้วย

ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลขึ้นเพื่อให้บุคลากรของสถานศึกษา โดยเฉพาะครูสังคมศึกษาใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อการจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา ให้แก่นักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่เป็นสาระร่วมสมัย เพื่อให้มีองค์ความรู้ที่หลากหลาย และรู้การเคลื่อนไหวของความรู้ทางสังคมศาสตร์อย่างเป็นปัจจุบัน และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในยุคที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับความต้องการและความเหมาะสมของเนื้อหาสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา

2.2 เพื่อพัฒนาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2.3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา

3. สมมุติฐานของการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมหลังการฝึกอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคัมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนการจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคัมศึกษา สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยและพัฒนา

4.2 การศึกษาผลการใช้ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคัมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคัมศึกษา ประกอบด้วย

4.2.1 สื่หลัก ได้แก่ ประมวลสาระชุดฝึกอบรมทางไกลและแนวการศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกล จำนวน 3 หน่วย

4.2.2 สื่อเสริม ได้แก่ สื่อปฏิสัมพันธ์

4.3 ประชากร คือ ครูสังคัมศึกษาที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคัมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 67 โรงเรียน ครูสังคัมศึกษา จำนวน 473 คน และเขต 2 จำนวน 58 โรงเรียน ครูสังคัมศึกษา 602 คน รวม 2 เขต จำนวนโรงเรียน 125 โรงเรียน และจำนวนครูสังคัมศึกษา จำนวน 1,075 คน

4.4 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

4.4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคัมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคัมศึกษา

4.4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ในการฝึกอบรมของครูสังคัมศึกษาที่ใช้ชุดฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคัมศึกษา

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 สาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา หมายถึง ข้อมูล สารสนเทศ ประเด็นหรือเนื้อหาสาระ ในปัจจุบันที่ครอบคลุมในสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา รวมทั้ง กระบวนการจัดการเรียนรู้ในสาระเหล่านั้น ได้แก่ ครอบคลุมศึกษาสตรีศึกษา ผู้สูงอายุศึกษา พลโลกศึกษา พหุวัฒนธรรมศึกษา สันติศึกษา และภัยพิบัติทางธรรมชาติในอาเซียน

5.2 การจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัย หมายถึง แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะกระบวนการคิด ตลอดจนมีเจตคติที่ ถูกต้องเกี่ยวกับเนื้อหาสาระร่วมสมัย ได้แก่ ครอบคลุมศึกษา สตรีศึกษา ผู้สูงอายุศึกษา พลโลกศึกษา พหุวัฒนธรรมศึกษา สันติศึกษา และภัยพิบัติทางธรรมชาติในอาเซียน

5.3 ชุดฝึกอบรมทางไกล หมายถึง ชุดสำเร็จที่ใช้เป็นแนวทางและเครื่องมือในการดำเนินการฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษาอย่างเป็นระบบ ทั้งในส่วนของวิทยากรที่ให้การฝึกอบรมและสมาชิกที่เข้ารับการฝึกอบรม โดยมีการกำหนดขั้นตอน การฝึกอบรม การกำหนดสื่อในลักษณะชุดสื่อประสม ซึ่งประกอบด้วย สื่อหลักและสื่อเสริม และ เครื่องมือประเมินผลของการฝึกอบรมทางไกล

5.4 สื่อหลัก หมายถึง สื่อที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระทั้งหมดของชุดฝึกอบรมทางไกลที่กำหนด ไว้ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมศึกษาด้วยตนเองในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์ ประกอบด้วยประมวลสาระและ แนวการศึกษา

5.5 สื่อเสริม หมายถึง สื่อปฏิสัมพันธ์โดยบุคคลแบบเผชิญหน้า หรือกิจกรรมที่ผู้เข้าอบรม ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย คู่มือการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรมฝึกอบรม ซึ่งดำเนินการโดยวิทยากร และสื่อประกอบการฝึกอบรม

5.6 ผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรม หมายถึง คะแนนของผู้เข้ารับการอบรมที่ได้จากการวัดผล สัมฤทธิ์ทางการศึกษาชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนการสอนสาระ ร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา ที่ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบขึ้น โดยครอบคลุม เนื้อหาของชุดฝึกอบรม ทางไกล

5.7 ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับความต้องการและความเหมาะสมของเนื้อหา สาระร่วมสมัย หมายถึง ความเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัย ในวิชาสังคมศึกษา และความต้องการของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับ ประมวลเนื้อหาของสาระร่วมสมัยใน

วิชาสังคมศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา และรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา

6. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

6.1 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาเอกสังคมศึกษา สามารถนำชุดฝึกอบรมทางไกลดังกล่าว ไปใช้สำหรับการฝึกอบรมครูที่สนใจและให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาอ่านเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพต่อไป

6.2 บุคลากรในสถานศึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมทางไกล เรื่อง การจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ที่ทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ และสามารถฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ให้เกิดแก่ผู้เรียนได้

6.3 ชุดฝึกอบรมทางไกลสำหรับครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนการสอนสาระร่วมสมัยในวิชาสังคมศึกษา จะเป็นชุดฝึกอบรมที่สามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาได้ทั่วประเทศ บุคลากรในสถานศึกษา โดยเฉพาะครูสังคมศึกษาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.4 ผู้เรียนที่ได้รับการเรียนการสอนจากครูสังคมศึกษาซึ่งได้ผ่านการอบรมทางไกลจากการฝึกอบรมดังกล่าว จะเป็นผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมศาสตร์ที่ทันสมัย นอกเหนือจากเนื้อหาสาระที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และสามารถใช้ความรู้และกระบวนการในการคิดวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การเข้าใจต่อสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

7. กรอบกระบวนการวิจัย

